TOVERI
(THE COMRADE)

The organ of the Finnish workers in the Western States. The only Finnish Daily in the West. Puhlished Daily, except Sunday, at Astoria, Oregon, by the Western Workmen's Publishing Society.

JOHN VÄLIMÄKI, Editor & Manager

Office Seventh and Commercial St., Opposite Post Office.
TELEPHONE — Office 365; Editorial Dep't 832.

Entered as second-class mail matter July 18, 1912, at the Post Office at Astoria, Oregon, under the Act of March 3, 1879.

PALJON PYRKIJÖITÄ VENÄJÄLLE

Nyt kun kolme maata, Englanti, Ruotsi ja Norja ovat jo alottaneet kaupankäynnin Neuvosto-Venäjän kanssa, on sinne alkanut pyrkiä tavaton määrä ihmisiä joka maasta. Kun Viro on ainoa maa josta ilman diplomaattista passia pääsee Venäjälle menemään, on matkustajatulva luonnollisesti ohjautunut sinne. Tallinnassa ilmestyvä virolainen lehti "Waba Maa", kirjottaa tämän johdosta seuraavaa:

"Viime aikoina on ulkoministeriössä alkanut käydä joukottain ulkomaalaisia, jotka ovat kotoisin mikä miltäkin maailman kulmalta, pyytämässä lupaa matkustaa Neuvosto-Venäjälle. He ovat päässeet tulemaan Viroon jatkaakseen matkaa täältä edelleen. Ammatiltaan on suurin osa hakijoita sanomalehtimiehiä, vaikkakaan he eivät esiinny täällä sanomalehtimiehinä. Niinpä heidän joukossaan on myöskin erään meksikolaisen lehden edustaja. Suuri joukko on myöskin liikemiehiä, jotka, kuka milläkin perusteella, koettavat saada mat kalupaa "ihmeiden maalle." Ulkoministeriö koettaa niin paljon kuin mahdollista rajoittaa matkalupien antoa Venäjälle. Hallitus on antanut Viron ulkomailla oleville konsuleille sitä tarkoittavat ohjeet."

RADIKAALIVAINO MEKSIKOSSA

Jos kukaan enää epäilee ettei Yhdysvaltain ja Europan kapitalisteilla olisi ollut osaa äskeisissä Meksikon kapinoissa ja vallankumouksessa, niin tarvitsee vaan katsoa mitä siellä on alkanut tapahtua sen jälkeen kun Carranzan hallitus luhistui. Radikaalisia henkilöitä ja rajan tältä puolen paenneita kumouksellisia on alettu vangita niin nopeasti kuin heitä kiinni saadaan. Öljyherroilla on vapaat kädet Meksikon öljylähteisiin ja kaikissa muissa kysymyksissä menetellään sen mukaan mitä Wall Street määrää.

Carranzan hallitus ei ollut mikään sosialistinen hallitus, eikä se ollut erittäin uudistusmielinenkään hallitus. Mutta se puolusti Meksikoa meksikolaisille, taisteli kansallisen pääoman puolesta ulkomaisia vastaan, lujan kansallisen yhtenäisyyden luomiseksi ja sitä tehdessään se antoi työläisillekin enempi oikeuksia kuin Meksikossa on ennen ollut.

Mutta öljy tulee nykypäivinä maa-, meri- ja ilmaliikenteessä yhtä tärkeäksi kuin kivihiili oli aikoinaan, silloin kun höyrykone oli käyttövoiman päätuottajana. Suurimmat ja uudenaikaisimmat laivat kulkevat öljyn voimalla, kohta puolet maaliikenteestä tehdään moottoritrokien avulla ja ilmalaivat eivät voi liikkua ilman öljyä. Öljyalueiden valtaaminen tulee siis yhdeksi tärkeimmäksi päivän kysymykseksi kaikille suurvalloille. Meksiko on yksi maailman rikkaimpia näistä. Niiden omistajaksi ovat pyrkineet kaikki suurvallat, mutta Meksiko tunsi niiden arvon ja yritti hallita niitä ainakin niin paljon että se olisi itse saanut jonkunlaisen korvauksen luovuttamastaan öljystä. Tätä eivät täkäläiset kapitalistit voineet sietää. Siksipä kiihotettiin vallanhaluisia kenraaleja kapinaan, annettiin heille rahaa ja aseita ja kun niillä aina löytää Meksikossa "armeijan" puolelleen, oli sota valmis. Carranzan hallitukselta sitävastoin kiellettiin aseiden saanti ja tulos on nyt se, että ensimäinen vakava hallitus mitä Meksikolla on pitkiin aikoihin ollut, on kukistettu ja Wall-kadun herrat määräävät uudelleen mitä Meksikossa tehdään, kuka siellä saa olla ja kenen on poistuttava.

Kapitalistimme ovat siis omilla yksityisillä keinoillaan saaneet aikaan sen minkä toisten maiden imperialistit ainoastaan hallitustensa aseellisilla voimilla voivat tehdä. Jos he onnistuvat pitämään nyt mieluisensa hallituksen Meksikossa, ei meidän tarvitse pelätä sen valloittamista, sillä se on nyt jo heidän hallussaan. Mutta jos meksikolaiset taas alkavat puhua Carranzan ohjelmasta, silloin saamme mekin taas kuulla, että maata olisi lähdettävä rauhottamaan oikein tämän maan sotavoimilla.

KAPITALISMIN MIELETTÖMYYS

Porvarillinen hollantilainen lehti "De Telegraaf" kirjoittaa nimikkeellä "Ylösrakentava tilanne" seuraavaa:

"Maassamme löytyy varastoon pantuna juustoa 60 miljoonan guldenin (noin 400,000,000 suomenmarkan) arvosta, josta varastosta ei enää voida suoriutua. Sama on laita muiden maitotuotteiden, vihannesten, marmelaadien, sikaarien y. m. Varastohuoneet ovat täynnä tavaroita, jotka on valmistettu Hollannissa tai tuotettu maahan, mutta tarkoitettu ulosvietäviksi. — Näin puhui näinä päivinä Taloudellisen Liiton Haagin osastossa tohtori M. W. F. Treub, entinen ministeri, korkeakoulun opettaja, valtioneuvos, parlamentinjäsen j. n. e., lyhyesti sanoen mies, jonka on oltava selvillä asiasta. Kun hän lisäksi huomautti, ettei "edes kommunistisessa valtiossa oltaisi niin järjettömiä, että itse pujoteltaisiin silmukka omaan kaulaan luovuttamalla liioistaan lahjaksi muille maille, jotka kärsivät puutetta", niin emme oikein voi käsittää, mistä johtuu, että meidät valtaa epämiellyttävä tunne sen tosiasian johdosta, että meillä on varastohuoneet tulvillaan juustoa, kondensevoitua maitoa, voita, vihanneksia ja hedelmiä, samaan aikaan kun lähes ovillamme miljoonat ihmiset kärsivät puutetta ja kärsimystensä johdosta antavat johtaa itsensä mitä tyhmempiin kapinayrityksiin .

Mutta tällä surullisella asialla on toinenkin puolensa. Kuten puhuja sanoi, ovat nämä varastoonpannut tavarat tarkoitettu maasta vietäviksi. Jos sattuisi löytymään hollantilaisia, jotka antaisivat ymmärtää, että heidän maito-, juusto- tai marmelaadiannoksensa saisi olla hiukan suurempi, osoitetaan hänelle yksinkertaisesti, että nämä tavarat nyt kerta kaikkiaan ovat tarkoitetut maastavietäviksi. Elleivät he tyytyisi tähän selitykseen, niin saatetaan heille selittää, että heidän täyyty ottaa lukuun kapitalistisen yhteiskunnan nurjat puoletkin. Kommunistisessa valtiossa saisivat he vieläkin vähemmän. Tämä ajatus olisi varmaan rauhoittava heidät.

Löytyy myös muita samallaisia seikkoja. Lainaamme lukijoillemme seuraavan merkillisen tiedonannon maailman viljamarkkinoilta: Pohjois-Amerikassa ovat Hoover, Gompers ja jotkut papit julkaisseet kehoituksen ravintotarpeiden hankkimisesta Euroopan nälkääkärsiville. Julistuksessa huomautetaan, että Amerikassa on varastoonpantuna 60 miljoonaa barrelia (tynnyriä) jauhoja (toisin sanoen Hollannin 10 vuoden taikka Saksan 1 vuoden tarve!), jolle jauhomäärälle on mahdotonta löytää mitään ostajaa. Elleivät nämä varastot tule ihmisystävällisesti jaetuiksi Europassa, on seurauksena se, että osa varastoista hävitetään, kun vehnähinnan takuu loppuu heinäk. 1 pnä Amerikassa.

Kaunis vaihtoehto, eikö totta? Joko hävitystä taikka hyväntekeväisyyttä. Kouluvuosinamme kuulimme me itä-intialaisen kauppayhtiön typerästä ja hävyttömästä menettelystä tuhota ryytitaimet taikka heittää kokonaisia laivanlasteja mereen, jotta "markkinoita ei olisi rasitettu liioilla tuotteilla". Opettajamme oli tätä selittäessään vilpittömästi kuohuksissa

Myöhemmin saimme me kuulla samallaisia kertomuksia Brasilian kahvitarholita. Nyt on tullut vehnän vuoro — toden totta, onpa löydetty oikein sopiva aika vehnän hävitykselle. —

Ei siis ainoastaan Amerikassa ryhdytä elintarpeiden hävitykseen, elintarpeiden, joita miljoonat nälkäiset odottavat eri seuduilla maailmaa, vaan myös onnellisessa Hollannissa ei juuri menetellä toisin. Mikäli mainittu "De Telegraaf" eräässä toisessa numerossaan mainitsee myy muudan hollantilainen säilyketehdas säilykevihanneksiaan — lannaksi. Ja kaikkialla ympärillä kuolee kokonainen maailma nälkään. Siinä kerrakseen kapitalistisen talouden siunausta!

Keskivaltioiden metsä- ja myllytyöläiset jatkavat päättäväisesti lakkoaan

Rhrinelander, Wis. — Metsätyöläisten union toisen piirin sihteeri Herman Cease antoi lauantaina seuraavan lausunnon lakkoasemasta:

"Lakon jatkuessa kahdeksan tunnin työpäivän voittamiseksi puutavarateollisuuden toisessa piirissä, kasvaa lakkolaisten päättäväisyys joka päivä taistella taistelu loppuun ast!. Lakkolaiset näkevät lapsia otettavan kouluista ja pantavan työhön mitä vaarallisimpiin paikkoihin, näkevät tuotavan erityisiä hurttia yksinomaisella tarkotuksella kiihottaa epäjärjestyksiä. Tekosyynä hurttien tuontiin pidetään järjestyksen valvomista ja omaisuuden suojelemista sellaisilla seuduilla, missä ei mitään epäjärjestyksiä ole tapahtunut eikä omaisuutta vahingoitettu. Lakkolaiset näkevät konttorityöläisiä lisättävän niihin työläisiin, jotka on onnistuttu houkuttelemaan kavaltamaan työläistovereinsa palaamalla työhön. Me voimme ylpeydellä sanoa että tämä luku verrattuna lakkolaisten kokonaislukumäärään on tavattoman pieni.

"Me huomaamme että kaikki nämä on laskettu yhteen "työhönpalanneiksi lakkolaisiksi" ja ympäri maata osotetaan tätä todistusksena että lakko on murtumassa ja melkein ohi.

"Mutta lakkolaiset purevat hammastaan ja sanovat: Me olemme lakossa ja aiomme jatkaa sitä kunnes kahdeksan tunnin työpäivä on voitettu.

Teollisuus halvauksissa.

"Lyhyesti sanoen on koko teollisuus halvauksissa ja työnantajat huomaavat olevan mahdotonta saada miehiä palaamaan työhön entisillä ehdoilla. Kaikista tärkeimmistä keskuksista ja suurimmasta osasta pieniä paikkoja tulee tietoja: Me olemme lakossa yhtä lujasti kuin koskaan ja joka päivä yhä päättäväisempinä jatkaa lakkoa kunnes päämäärämme on saavutettu. Tämä päättäväisyys, me toistamme sen vielä kerran, kasvaa joka päivä eikä sitä voi murtaa petollinen laitosten käynnissäolo muutamissa eristetyissä paikoissa, joissa työtä tehdään jonkun verran ja jolla tahdotaan osottaa tilannetta huonoksi.

"Yksi tämän lakon huomattavin seikka on se että on niin harvoja, jotka ovat rikkoneet velvollisuutensa uniota kohtaan ja palanneet työhön, sekä se vaikutus, mikä näillä on ollut uskollisiin lakkolaisiin.

Ennen turvattiin nyrkkeihin, nyt päihin.

"International Fallsista, Bemidjistä,Cloquetista, Ashlandista, Odanahista, Wabenosta, Manistiquesta, Munisingista, Escnabasta, Nahmasta ja monista muista paikoista ilmotetaan mielialan olevan saman. Tiedotetaan: 'kaksi entisistä veljistämme on palannut takaisin työhön, mutta me jälelläolevat tunnemme ainoastaan päässeemme täten eroon heikommista ja tulemme seisomaan lujana kahdeksan tunnin työpäivän puolesta, päättäväisempinä kuin koskaan.'

"Ainoa erotus eri paikoilta tulevissa tiedoissa on töihin palanneitten miesten lukumäärässä. Se on saattanut olla kaksi, kolme, viisi äärimäisessä tapauksessa on se ollut viisitoista sitten lakon alkamisen ja prosenttiluku on vaihdellut yhdestä jokaista kahdeksaa yhteen jokaista neljääkymmentä kohden.

Markkina- ja finanssitilanne edullinen

"Me toistamme uudelleen että rahallinen ja markkinatilanne, sekä työsuhteet, jotka ovat päätekijät lakossa, ovat meidän eduksemme ja tämä merkitsee sitä että yksinomaan lakkolaisten suhtautumisesta ja ainoastaan siitä riippuu lakon tulos. Ja koska lakkolaiset huomaavat tämän seikan ja ovat päättäväisempiä kuin milloinkaan koko lakon aikana kieltäytyen antamasta johtaa itseään harhaan pienimerkityksellisillä entisten tovereittensa luopumisilla taistelurintamasta, tunnemme me olevamme varmat voitostamme lakon jatkuessa ja tukkien vähentyessä."

Californiasta

Oikeuskeinottelu ei ole mikään uusi, tämänpäiväinen keksintö. Onhan se tietty ja tunnettu asia miten kaikkina aikoina väkevämpi on voittanut heikomman oikeuden edessä. Keltä suuremmat lahjukset oikeuden jakajalle, sille oikeus tuomarilta. Entisaikana huomautti riitapuoli tuomaria lahjuksistaan, sanomalla: ahammu härkä, hän oli luvannut härän tuomarille, jos saa voiton jutussaan; ja toinen riitapuoli huomautti vastaan: kah ei voi härkä ammua kun näädän nahkoja on suu täynnä, siten peitetysti kohentaen tuomarin muistoa arvokkaista näädän nahoista, joita hän oli tuomarille luvannut, tai jo antanut. Joka kerta kun työläinen, tai työläisten asia on saatettu tämän ajan oikeuden käsiteltäväksi, saa työläinen ja hänen asiansa alistua mahtavamman voitoksi. On oikeuskeinottelua, mutta on myöskin oikeudella keinottelua. Sitä harjoitetaan San Franciscossa. Rikosjuttuja johdetaan takausbondibrokerin toimistosta, Pete McDonough'in pisnes oveluudella. Tämä herra Piiti hankkii minkälaisen päätöksen hän tahtoo ja siinä tapauksessa että tuomarikin saa jotain auttaessaan Piitiä ja hänen suosikkejaan, saa tuomari vain pikkurahoja. Oikeuslaitos on niin kovasti tuon keinottelian hallussa, että se siirtelee juttuja oikeusistuimista toisiin, mistä milloinkin on haluttu päätös saatavissa. Juttuja siirrellään ja lopulta on poistettu pois kokonaan luetteloista. Takausrahoja väitetään tuon saalistajan keräilleen sataantuhanteen dollariin, jotka rahat muuten olisi pitänyt joutua kaupungin rahastoon. Sitte on tullut selville, että kaupungin clerkki on poltattanut asianmukaiset paperit ja kuittien kantakirjat "törkynä" tarpeettomina säilyttää. Suurvalamiehistö tutkii ja saa tutkia pitemmän aikaa, sillä keinottelian kujeet ovat sangen salaperäisiä. Piitin roikkaan kuuluvilla loijareilla on ollut keinoja määrätä etukäteen ketä tulee valamiehiksi, ompa voineet niin tarkalle tehdä valinnan etukäteen, että kaksitoista nimeä valamies kokelaiden joukosta ovat tulleet esille juuri siinä järjestyksessä kun nämä oikeushuijarit ovat listan tehneet. Kuitenkin valamieskokelaiden nimet pitäisi olla kokonaan tuntemattomat, ennen esille tuloa. Pete McDonough ja hänen jutkunsa ovat tutkittavana, Piiti on syytteessä vääränvalan teosta. Mutta mitäpä hän välittäisi semmoisista syytteistä, hän voi tehdä vieläkin vääriä valoja ja teettää niitä puolestaan toisilla ja keinottelu jatkuu. Siinäkin tapauksessa jos Piiti joutuisi vaikkapa nyt ulos liikkeestään, onhan niitä toisia vieläkin ovelampia jatkamaan sitä, sillä kapitalistinen oikeuskin on liikevoitto oikeutta ja jatkuu semmoisena niin kauvan kun raha hallitsee. Mutta tietämätön tyhmä työkansa saa uskoa, että kyllä se oikeus on pyhä ja koskematon laitos.

Californialta meni suuri kunnia sivu suun. Californialainen punnittiin ja köykäiseksi havaittiin siinä rahamiesten kokouksessa, Chicagos-

Pieniä muistelmia matkani varrelta Pietarista Siperian kautta Amerikaan

Tässä pienessä matkaselostuksessani koetan kertoa mitä me punikit saimme nähdä ja kokea matkustaessamme Pietarista halki Siperian tähän maahan. Lähdimme Pietarista matkalle toukok. 1 p. 1918, omalla Suomesta tuomallamme junalla, paikkaan, jonne ne Suomen punakaartilaiset, joille onnenjumalatar oli suonut tilaisuuden päästä. Siis matkamme alotimme Vapun päivänä, miksi juuri tänä, niin suurena meidän työläisten juhlana, täytyi meidän lähteä pois siitä kaupungista, jossa kaikki tänä päivänä juhlivat? Ei mekään sentään aivan unohdettu juhlia; kiinnitimme vaunujemme akkunoihin pieniä punasia lippuja liehumaan. Jonkun toverin selostaessa taistelujemme vaiheita eri paikkakunnilla ja samalla mainiten, että jos me nyt emme olekaan tilaisuudessa jossa voisimme juhlia siinä määrin kun mitä se oli yksi vuosi taaksepäin juhliessamme Suomessa. Junamme lähtiessä liikkeelle, kohotimme kolmen kertaisen eläköön huudon sille toiselle Suomen työläisten vapaustaistelulle, jonka uudestaan alkamisesta olimme kaikki aivan varmoja. Matkan varrella oli kaikille isommille asemille laitettu liehumaan punasia lippuja, joihinka venäläiset toverit olivat painattaneet meille omistettuja rohkaisevia ja samalla mieltä ylentäviä lauseita.

Pääsimme noin kaksi vuorokautta kulettuamme Bui-nimiseen pieneen kaupunkiin, jonne oli meitä varten varattu suuret entiset mailman sodassa vangiksi saatujen sotavankien parakit asunnoiksi. Siellä oli meitä vastassa useampaan tuhanteen nouseva joukko naisia ja lapsia, jotka olivat jo aikaisemmin siirretty pois Suomesta sodan jaloista. Koska meitä oli monta, joilla ei ollut ketään omaisia täällä vastassa, jouduimme me sivusta katsomaan miten se oli liikuttavaa, kun perheen isä tai vanhemmat lapset taistelut kestettyään pääsivät omaistensa joukkoon. Ne äidit taas, jonka mies ei tullut, koettivat lohduttaa pienokaisiaan sillä että kun toinen juna saapuu, niin siinä isä varmasti tulee. Vaan tämä lohdutus useammissa tapauksissa oli pettävä, sillä niin monen sadan, tuhannen, perheen elättäjä oli uhrannut kaikkensa taistellessaan raakoja saksalais-suomalaisia lahtarijoukkoja vastaan oikeuksiensa puolesta.

Olin sitten pari päivää Buissa, jossa järjestettiin ensiksi ruokaynnä muita asioita aluksi auttavaan kuntoon, vaan kun emme olleet sinne mielestämme saaneet tarpeeksi riittävää määrää elintarpeita, niin suurelle joukolle mitä siellä nyt oli, oli meidän yksinäisten miesten lähdettävä taas jatkamaan matkaamme aina syvemmälle Siperiaan.

Paikka johon ensiksi pysähdyimme, oli Siperian pää- ja hallituskaupunki, Omski. Kävimme Sota- ja Työmiesneuvoston asuntotoimistossa, jossa meille ainoastaan venäläisten omistamalla ystävällisellä kohteliaisuudella osoitettiin hotelli, jossa tiesivät olevan vapaita asunnoita. Asustimme täällä sitten alun kolmatta viikkoa, josta lähdimme sinne missä luulimme olevan paremmat toimeentulomahdollisuudet. Meitä lähti yhdessä viisi miestä suunnaten matkamme Tatarskaja-nimiseen kaupunkiin, joka on noin 150 virstaa Omskista itäänpäin. Täällä kului aikamme kesäkuun 20 päivään kaikessa rauhassa, tietämättä mitä Siperian porvarit yhdessä tsekkiläisarmeijan kanssa puuhasivat. Kunnes ne sitten 21 päivää vasten yöllä valloittivat tämän Tatarskajan kaupungin.

Me poloiset tulimme ymmälle minne mennä, nyt kun olimme joutuneet aivan meille vihamielisten joukkojen keskelle. Ajattelimme asiaa yhteen jos toiseenkin päin, että minne nyt mennä, ollakko täällä voitostaan kerskuvien lahtarien joukossa vai lähteäkö yrittämään jos on vielä mahdollisuuksia päästä takaisin sinne päin josta olimme tulleet. Tulimme siihen päätökseen, että takaisin sitä on mentävä, keinoilla millä hyvänsä. Epäilimme sitten mennä pyytämään lahtarien staapista lupalappuja, joilla saisimme ostaa piletin rautatielle, koska ilman niitä ei saanut pilettiä. Vaan ei siinä tullut sentään mitään estettä, joten me olimme sitten valmiit matkalle. Odotellessamme asemalla junaa, jonka piti meidät viedä Selabinskin kaupunkiin, joka oli etäisin asema minne sai matkustaa, josta oli lyhin matka kiertää sen lähettyville muodostunut taistelurintama. Meille kaikille onnettomuudeksi tuli meidän puheillemme täällä Siperiassa asustava suomalainen kysellen, mistä olemme tulleet ja minne nyt matka. Kerroimme hänelle matkamme lähtökohdan ja minne nyt olemme matkalla. Kuultuaan että olimme hiljan Suomesta lähteneet, hän innostui kovasti haastamaan, samalla kehoittaen meitä lähtemään juhannusta viettämään lähellä olevaan suomalaiseen kylään, jonka nimi on Helsinki. Ukko saikin meidät siihen päähän, että pitäähän meidän nähdä se Siperian Helsinki ja sen asukkaat, koska ne ovat suomalaisia ja joiden keskuudessa samalla toivomme saavamme viettää juhannuksen. Ehkä meidän toiveemme ei olisi pettäneetkään, jos ei sinnekin olisi päässyt livahtamaan yksi niistä monista Suomessa Venäjän keisarivallan aikuisia santarmi-kätyreitä. Emme päässeet selville mistä hän oli saanut tietää, että olimme Suomesta pakoon päässeitä punikkeja, sillä me emme olleet siellä sanallakaan antaneet heille ymmärtää, että me todella olimme niitä miksi tämä konna meitä epäili. Tämän kurjan ihmisolennon nimi oli Mikko Pakkanen, kotoisin kehui olevansa Mäntyharjusta. Tämä Mikko menikin kylään määrätyn luutnantin puheille, tehden hänelle selvää meistä. Hän kertoi meistä perättömän jutun tälle nuorelle 23 vuotta vanhalle sotaherralle, vanhana kokeneena ammattimiehenä, saaden siten tämän nuorukaisen uskomaan kaikki hänen juttunsa. Tästä olikin se seuraus, että meidät vangittiin tänä juhannusaattona, jona me olimme toivoneet saavamme viettää oikein siperialais-suomalais-juhannusta.

Meidät vietiin sitten erään virolaisen aatetoverimme seurassa Kolonia asemalle sijaitsevaan vankikoppiin, jossa saimme olla 2 vuorokautta. Sieltä meidät sitten kovan vartioston saattamana siirrettiin takaisin sinne Tatarskajan kaupunkiin, jossa meidät pantiin kaupungin vankilaan, joka oli jo aivan täynnä yhtä viattomia ihmisiä kuin mekin. Meitä vankia oli sijoitettu yhteen huoneeseen ainoastaan 103 miestä, jossa oli tavallisena aikana säilytetty 20 miestä. Vaikka yleensä vankilat ovat kaiketi joka maassa kaikenlaisille syöpäläisille oikein suosittuja paikkoja, niin minun luullakseni tämä vankila oli oikein paratiisi kalkenlaisille itikoille. Kun ottaa huomioon että ei saa talosta minkäänlaisia makuu- eikä alusvaatteita, eikä ole minkäänlaisia saunoja eikä pesulaitoksia, että ajan päälle oli meistä joka mies täissä niin että tippui. Ruoka oli aivan riittämätön: saimme ruokaa kerta päivässä ¾ naulaa leipää ja pieni kupillinen kaalin päällislehdistä keitettyä soppaa sekä kaikkein suurimpina juhlapäivinä puuroa kerta päivässä. Koska meidän asiaamme ei oltu vielä sen paremmin tutkittu, vaikka olimmekin olleet jo kaksi kuukautta vankilassa, niin rupesimme itse pyytämään kuulustelua, jossa olisimme voineet näyttää toteen, että olemme aivan syyttömiä. Ja samalla teimme pyynnön, että saisimme omia puhtaita alusvaatteitamme käytettäväksemme, sillä ne jotka olivat päällämme olivat aivan vahvan likakerroksen peittämät. Vaan tätä ei olisi pitänyt tehdä; silloin saimme kuulla vasta oikein mitä me ollaan. Sieltä tuli jos jonkinlaisia nimityksiä, jotka jätän tällä kertaa mainitsematta. Samalla huomauttivat, että kai muistatte miten venäläisiä kohdeltiin silloin Suomessa kun niitä sieltä pois häädettiin.

Niin ne tahtovat nyt meille vähän näyttää että ovat hekin herroja omassa maassaan. Me koetimme heille selittää että ei se toimenpide minkä Suomen lahtarihallitus oli kohdistanut venäläisiin, ollut missään muodossa Suomen työläisten asia, vaan ei ne meidän selityksemme tullut lainkaan huomioon otettua. Siis me viisi miespoloista saimme Siperiassakin kärsiä Suomen lahtariherrojen päähänpistojen seurauksista.

Viimein meidät siirrettiin Tatarskajasta Omskiin oikein suureen maan päälle rakennettuun helvettiin. Täällä meitä sitten jokunen kerta kuulustellaan, josta onkin kai sen verran lievennystä, että meidät siirretään pois vankilasta suureen vankileiriin, jossa oli noin 3500 poliittista vankia.

Täällä vankileirillä ei kuri ollut niin kovaa kuin mitä se oli vankilassa, sillä saimme olla päivät ulkona sensijaan kun vankilassa vaan 15 minuuttia päivässä. Se jolla oli rahaa, sai ostaa tsekkien leirilleen perustamasta kaupasta tupakkaa ja leipää, tietenkin pakkohinnoilla. Päivät kuluivat verkalleen eikä mitään erikoisia tapahtunut, paitsi mitä joskus saimme tietää porvarilehtien ilmoittamista bolshevikien voitoista. Silloin nousi aina hiljainen hurraa huuto, sillä ne olivat myös pieniä vapauden viestiä meille pidätetyille.

Valkeni viimein lokakuun 1 päivä, tuli ilta, jolloin olimme eräässeen parakkiin kyhätyssä huoneessa kuulemassa ja katsomassa huvitoimikuntamme esittämää näytöskappaletta ja muuta ohjelmaa. Olimme jo kaikki poistuneet pois sanotusta huoneesta, eikä mitään erikoista ollut tapahtunut. Toiset olivat jo ruvenneet levolle, toisten pakoinoidessa pienissä ryhmissä lavitsoillaan. Äkkiä kuulemme ulkoa kimeää pillin vihellystä ja samalla kiivasta juoksua. Kyselimme tovereiltamme, mitä on tapahtunut, johon he vastaavat hyvin huolestunein katsein, että ovat kai yllättäneet "aitakomitean". Saimme selville mikä se komitea oli ja mitä se hommasi. Se oli koottu vapaehtoisista venäläisistä tovereista, jolla oli työnä kaivaa tunneli teatteristamme maan alitse leirin ulkopuolelle. Koska oli ulkona pimeä, eikä vartijat voineet ketään kaivajista pidättää ulkona, alkoi ankara tutkimus parakeissa, vaan ilman tulosta.

Sitten saapui vankilan päällikkö pitämään tutkimusta. Antaen seuraavan uhkauksen: "Jos ei klo 4:n mennessä aamulla saada syyllisiä ilmi, tullaan joka kymmenes mies ampumaan, niin kauvan kun joku ilmoittaa ketkä ovat olleet kaivamassa tunnelia." Olikin jo otettu ensimäiset kymmenikön miehet, eikä kukaan heistä ollut tehnyt mitään paljastuksia, vaan odottivat parakkien ulkopuolella mitä tuleman piti. Komentandin laskiessa toisia kymmenikön miehiä, joutui joukkoon kaksi nuorta poikaa, jotka itkien ilmoittivat, että he kyllä tietävät osan ketä on ollut kaivamassa.

Oli kauheaa seurata, miten tämä raaka sotamies kulkien ympäri parakkia poikasten kanssa pakottaen heitä näyttämään ketä ne onnettomat olivat jotka joutuisivat tuon kovan tuomion alaisiksi. Poikaset tiesivät, että aitakomiteaan kuului 15 jäsentä, vaan eivät he kaikkia tunteneet. Koska tämä verenhimoinen mies ei saanut sitä määrää, nimittäin 15 miestä poikien osoituksesta ilmi, otti hän loput niistä ennen valitsemistaan miehistä ilman mitään tutkimuksia.

Tähän viidentoista joukkoon tuli kaksi miestä meidänkin kymmeniköstä, eräs nuori luutnantti, joka oli joutunut vankilaan sentähden, että hän ei tahtonut taistella omia veljiään vastaan. Hänestä me suomalaiset olimme aivan varmoja, että hän ei ottanut millään tavalla osaa koko aitakomiteaan. Toinen toverimme, joka sai myös saman kohtalon, oli 35 vuoden ikäinen konetyömies, Bermistä, 6 lapsen isä. Hän meni itse ja ilmoitti itsensä, koska hän oli koko homman johtaja. Jättäen meille kädestä hyvästi sanoen suomeksi: (Hän osasi jonkun sanan suomea, jonka oli oppinut ollessaan sotaväessä Suomessa) "Nyt pikku ukko menee viimeisen kerran!"

Nämä miehet vietiin pihamaalle, jossa kukin sai kaivaa itse itselleen haudan joihinka he sitten ammuttiin. Tästä yöllisestä murhenäytelmästä oli enää aamulla pienet hautakummut muistuttamassa meitä, että niiden alla lepää 15 kaikkien meidän edestämme uhrautunutta toveria.

Tuli lokakuun kolmas päivä, jona meidän ilmiantajamme vangitaan, koska hän ei voinut todistaa meidän syyllisyyttämme. Hän tuomitaan 2 kk. 10 päiväksi vankilaan ja me vapautetaan: Päällikön antaessa meille vapautuslappuja hän huomauttaa että vika ei ole heissä tsekeissä. (Hän oli myös tsekki), vaan venäläisissä, kehoittaen meitä matkustamaan pois näiltä paikoilta, ettemme joutuisi toistamiseen syyttömästi kärsimään. Kun rahat oli meiltä jotakunkin lopussa, niin teimme joulukuun 15 päivään töitä Omskissa, josta sitten lähdimme eteenpäin itää kohti. Päästyämme eräässeen kiinalaiseen kaupunkiin, 5 kunkautta harhailtuamme paikasta toiseen, onnistuimme pääsemään eräässeen amerikkalaiseen laivaan työhön, joka sitten tuuditti meidät tänne Amerikkaan. — Toverille kirjottanut, Punikki.